

Nové obrazy Karla Balcara

Praha, České centrum, 27. 10. – 14. 11.

Mezi absolventy školy profesora Zdeňka Berana na AVU zaujal jedno z předních míst Karel Balcar (1966, viz At. č. 8, 15-16/97, 3, 6/98, 4/01, 7/03, 4/09). Přesvědčil mistrovským akademickým verismem v linii barokního temnosvitu, také ale riskantním pokusem vytvořit nosný námětový program v podobě sadomasochisticky laděných figurálních alegorií drsného násilí i slastného utrpení. Záměr je realizován provokativní expozicí někdy až obludně otevřené sexuality. Ať se k těmto suverénně malovaným obrazům morálně stavíte jakkoliv, není možné jim upřít úspěch ve snaze vrátit klasickou figurální malbu do centra pozornosti. Soupeří tak s některými radikálními proudy aranžované fotografie. Není pochyb o tom, že v určitých polohách dobového kolektivního i osobního svědectví o světě vyplňuje fotografie prostor uvolněný formálními novotvory moderny či intelektualismem mnohdy sotva výtvarného konceptu. Fotografie hodila do ringu kulturních aktualit rukavici. Karel Balcar se nebál konkurence filmu a televize, technik, které dominují v oblasti hororu, zřejmě fenoménu, který není jen divácky a komerčně úspěšnou atrakcí, ale vypovídá o něčem podstatném z napjaté psychologie rozkolísaných hodnot dneška.

Nechci se vracet k obrazům, jimiž Karel Balcar v době studií pronikl na veřejnost. Domnívám se, že jeho obrazy z poslední doby přinášejí podstatně novou kvalitu v takové míře, že zasahují do bilance renesance klasické malby v Evropě i ve světě. Karel Balcar si uvědomil, že výhodou tohoto druhu malby v naznačené konkurenci s fotografií je hlubší promyšlení obsahu, maximální rozvinutí vnitřní dialektiky obrazového sdělení. Malířský obraz může disponovat širší paletou vědomých i nevědomých, subjektivních i objektivních motivací v procesu utváření symbolických poselství díla. Jakkoliv by se inspirovala věcným světem, je v moci malby stvrzovat šifru obsahu bezprostřední zkušeností autora, od volby a organizace výjevu až po řeč štětce v psychologicky nejaktivnějších partiích výrazu. Iluzivní verismus Balcarových obrazů zdůrazňuje skutečnost, že alegorická figurální scéna objektivuje hluboce niterné děje člověka i současného světa v široké škále významů od necenzurovaného odzrcadlení intimních psychofyziologických pocitů až k polemickým úvahám o charakteru doby, v níž řízením osudu žijeme. Nové obrazy mají složitější významovou strukturu. Nahé tělo je zároveň vyjádřením bytostného základu bytí i pocitu jeho ohrožení. Otevřená krabice elektrického rozvodu s obnaženými dráty stačí, aby nad obrazem rozevřela dusno hrozeb současné civilizace (Apoteóza energetického gigantu 2, 2009). Malíř před Akademií krátce studoval na Fakultě jaderné fyziky ČVUT a na Fakultě automatických kontrolních systémů VŠE a patrně dobře ví, o čem jeho metafora techniky může mluvit. V caravaggiiovských temnotách výjevu oceníme něžně lyrický motiv květiny, alegorii romantické touhy po krásnu za všech okolností. Obscenním gestem prstu (Man with the Finger, 2009, jak také zní název celé výstavy) se autobiograficky myšlená postava útočně obrací navenek, ale gestem je v obraze sama definována. Tentýž motiv ostatně známe i z parlamentu! Přesto před Balcarovou barokně mysteriózní scénou na mysl vytahe i biblická postava Jana Křtitele.

Autorovi vrozené magické tajemno obrazu dostalo v posledních dílech hluboce symbolický, skrytě polemický obsah. Česká figurace postupně nachází své obecně nosnější náměty.

Je omyl se domnívat, že aktuální postmoderna mívá klasickou malbu. Je tomu právě naopak. V základní knize Charlese Jenkse (Post-Modernism: The New Classicism in Art and Architecture, Londýn, 1987) autor rozebírá hned několik verzí klasicizující figurace – metafyzický klasicismus, narativní klasicismus, alegorický klasicismus atd. Sem patří i výtečná, v české tradici zakořeněná Balcarova malba, i když se to k zúžené české verzi postmoderny jaksí nehodí.

Jan Kříž

In: Ateliér 23/2009, str. 12

English resumé, str. 15:

Nové obrazy Karla Balcara, page 12 – Jan Kříž: Karel Balcar's New Paintings (exhibition, Praha, České centrum / Czech Centre, 27. 10. – 14. 11.)

A graduate from the Academy of Fine Arts in Prague Karel Balcar (1966), a former student of Zdeněk Beran, is a great talent. He is well-known of his brilliant academic paintings in the style of the Baroque chiaroscuro. He has contributed by figural works with sadomasochistic motifs, allegories of the brutal violence and delightful suffering. He used the medium of classical painting for visualizing the horror themes, currently typical of the medium of photography. Kříž thinks that Balcar's recent pictures are really outstanding, so that these works, distinguished in the inner dialogue of the pictorial message, are worthy of consideration within the context of the revival of classical painting in Europe. In his allegoric figural scenes, Balcar visualized a spectrum of problems of contemporary man ranging from the intimate feelings to the social aspects. The nude in Balcar's pictures expresses both the essence of existence and the angst. The oil entitled The Man with the Finger (2009) could be interpreted both as an obscene gesture and an allusion to St. John the Baptist.

Translated by Magda Němcová